

Motion till riksdagen 2021/22:4562

av **Christian Carlsson m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2021/22:158 Ett mer likvärdigt skolval

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2021/22:158.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval baserat på rimliga och förutsägbara kriterier och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att urvalsgrunder ska regleras i skollagen och att ett urval ska göras om det inte finns plats för alla sökande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdnadshavares önskan, närhetsprincip och syskonförtur ska finnas som urvalsgrunder vid placering vid kommunala skolenheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vårdnadshavares önskan, kötid, syskonförtur, geografisk närhet, placering i förskoleklass, verksamhetsmässigt samband m.m. ska finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett aktivt och obligatoriskt skolval och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolvalet ska öppna vid en senare tidpunkt än i dag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolval och antagning bör ske genom en kommunalt samordnad antagning, där alla huvudmän har full insyn i skolvalssystemet, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I propositionen föreslår regeringen flera förändringar i skollagen som rör urvalsgrunder för antagning och villkor för fristående skolor. Förslagen sägs syfta till att öka likvärdig-

heten i skolan och att minska skolsegregationen, men vår bedömning är att propositionen fokuserar för mycket på elevers sociala bakgrund, och för lite på enskilda människors möjlighet att påverka sin situation. Vi motsätter oss exempelvis förslaget att strävan efter allsidig social sammansättning ska göras till det övergripande målet när skolorna ska använda sig av urvalskriterierna för antagning.

Föräldrar och elever har rätt att välja skola. Denna rätt är grundläggande och något som vi står upp för och försvarar. Föräldrar och elever ska därför ha möjlighet att fritt välja en skola som passar. Man ska också kunna välja bort en skola som inte fungerar. Kristdemokraterna förespråkar ett skolval som baseras på förutsägbara kriterier, som vårdnadshavares och elevers önskemål, närhet och syskonförtur. Vi anser att placering i förskoleklass samt verksamhetsmässigt samband ska finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor och vi står dessutom upp för enskilda elevers och föräldrars rätt att välja skola – utan skollotterier och kvotering i form av geografiskt baserat urval. Vi motsätter oss därför förslaget i propositionen om att kötid till fristående skolor ska avskaffas. Vi vill införa ett aktivt och obligatoriskt skolval som säkerställer att elever och föräldrar informeras om den valfrihet som finns innan skolvalet äger rum.

Kristdemokraterna menar att regeringens proposition sammantaget har alltför stora brister. Vi beklagar också att regeringen inte har gjort några seriösa försök att nå breda, långsiktiga uppgörelser om ett reformerat skolval. Vi föreslår därför att propositionen avslås och att regeringen återkommer med ett nytt förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier. Kristdemokraterna ger nedan en mer detaljerad bild av vår syn på regeringens förslag.

Kristdemokraternas syn på regeringens förslag

Förslag om allsidig social sammansättning

Regeringen föreslår inledningsvis att huvudmän för förskoleklass och grundskola så långt det är möjligt aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter. Regeringen föreslår därutöver att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur huvudmännens arbete i dessa avseenden ska bedrivas.

Kristdemokraterna avstyrker förslaget därför att det medför att elevers sammansättning överordnas elevers och föräldrars rätt att välja skola. Det finns skäl att verka för en allsidig sammansättning men att ställa det som ett krav innebär att elever skulle kunna tvångsflyttas i syfte att skapa en allsidig sammansättning. Det är inte acceptabelt att människor används som medel för att uppnå samhällliga mål. Bostadssegregation är ett samhällsproblem som behöver åtgärdas och om en mer blandad bebyggelse skulle uppnås, skulle också möjligheten till en mer allsidig sammansättning underlättas. Vi avstyrker även förslaget att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur huvudmännens arbete ska bedrivas för att uppnå allsidig social sammansättning. Utredningen som ligger till grund för regeringens proposition har inte föreslagit en sådan föreskriftsrätt. Det är dessutom svårt att överblicka de praktiska konsekvenserna för elever och föräldrar om regeringen tilldelas en sådan befogenhet. Förslaget medför därmed i vår mening en risk för både rättsosäkerhet och mindre valfrihet.

Förslag om urval och urvalsgrunder

Regeringen föreslår att ett urval ska göras om det inte finns plats för alla sökande till en viss skolenhet (med förskoleklass, grundskola, grundsärskola). De urvalsgrunder som regeringen föreslår ska kunna tillämpas för placering vid skolor med kommunal huvudman, och regeringen anser att mottagande vid skolor med enskild huvudman ska regleras i lag. I propositionen föreslår regeringen därtill att kötid till fristående skolor avskaffas. Det föreslås i stället nya kriterier i form av skollotterier, (randomiserat urval/”lika möjligheter”) och geografiskt baserat urval, dvs. ett slags kvoterat skolval baserat på elevernas postadress. Regeringen föreslår även att verksamhetsmässigt samband med förskolan tas bort som möjlig urvalsgrund.

Kristdemokraterna anser liksom regeringen att ett urval ska göras om det inte finns plats för alla sökanden och att urvalsgrunder ska regleras i lag. Det gäller såväl vid placering på skolor med kommunal huvudman som vid mottagande vid skolor med enskild huvudman. Vi vill dock betona vikten av att skolval och regler för antagning baseras på rimliga och förutsägbara kriterier. Vårdnadshavares önskemål, närhetsprincipen och syskonförtur ska finnas som urvalsgrunder och bör vara de överordnade bestämmelserna vid placering vid kommunala skolenheter. Vårdnadshavares önskan, kötid, syskonförtur, geografisk närhet, placering i förskoleklass samt verksamhetsmässigt samband ska dessutom finnas som urvalsgrunder vid urval till fristående skolor. Vi motsätter oss därför förslaget i propositionen om att kötid till fristående skolor ska avskaffas eftersom vi anser att föräldrar fortsatt ska kunna påverka vilken skola man vill ge sina barn. Vi står dessutom upp för rätten att välja skola – utan att utsättas för skollotterier eller kvotering i form av geografiskt baserat urval.

Kristdemokraterna avstyrker också förslaget om att geografiskt baserat urval ska tillämpas som urvalsgrund, eftersom det vore fel att ge förtur till elever från vissa bostadsområden där föräldrar generellt har en viss typ av socioekonomisk bakgrund.

Vi avstyrker även förslaget om skollotterier då det minskar både föräldrars möjlighet att påverka elevernas möjlighet till antagning vid en viss skola, och även elevernas möjlighet att antas på förutsägbara grunder.

Vidare instämmer vi med de remissinstanser som motsätter sig borttagandet av verksamhetsmässigt samband med förskolan som möjlig urvalsgrund. Utifrån elevernas perspektiv är det viktigt att övergången mellan förskola, förskoleklass och grundskola kan tryggas, och det bör få finnas friskolor som exempelvis erbjuder en sammanhållen skolgång för eleverna från förskolan och genom hela grundskolan.

För att öka jämlikheten föreslår vi ett aktivt och obligatoriskt skolval, som säkerställer att elever och föräldrar informeras om den valfrihet som finns innan skolvalet äger rum. I ett sådant system bär kommunerna ansvar för att informera alla föräldrar om valfriheten och de skolor som finns att välja inom kommunen. På så vis ökar föräldrars möjlighet att välja skola utifrån likvärdiga förutsättningar.

Av samma anledning anser vi att skolvalet bör öppna vid en senare tidpunkt än i dag. Syftet med ett aktivt och obligatoriskt skolval är att fler ska kunna göra ett informerat val av skola för sina barn.

Kristdemokraterna anser att skolvalet och antagningen ska ske genom en kommunalt samordnad antagning där alla huvudmän har full insyn i skolvals- och antagningssystemet. På så vis säkerställs att det är eleverna som väljer skola, och att skolor inte väljer elever.

De sammantagna bristerna i regeringens förslag är alltför stora. Kristdemokraterna föreslår därför att propositionen avslås och att regeringen återkommer med ett nytt

förslag på ett utvecklat skolval som baseras på rimliga och förutsägbara kriterier. Vi beklagar att regeringen inte har gjort några seriösa försök att nå breda, långsiktiga uppgörelser om ett reformerat skolval.

Förslag vid prövning av enskilda huvudmän

Regeringen föreslår vidare att det ska förtydligas i skollagen att Skolinspektionen särskilt ska beakta elevers rätt till en likvärdig utbildning, vid prövning av om en etablering av en fristående skola eller en ny utbildning vid en fristående skola skulle innebära påtagliga negativa följder. Vissa remissinstanser menar att detta skulle vara ett sätt att stärka kommunernas inflytande över friskoleetableringar. Andra menar att risken för ”överetablering” skulle tillmätas större betydelse vid Skolinspektionens bedömningar av risk för påtagligt negativa följder. Det föreslås till sist i propositionen att kommuner ska vara skyldiga att yttra sig över ansökningar om godkännande och inkomma med en konsekvensbeskrivning till Skolinspektionen med en analys av vad friskoleetableringen medför för ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser.

Kristdemokraterna avstyrker i det här fallet båda förslagen, dels med hänvisning till att det är svårt att utläsa vad den faktiska förändringen skulle bli vid prövning av om en etablering av en fristående skola leder till negativa följder, dels med hänvisning till den möjlighet som redan finns för kommuner att inkomma med sådana yttranden och konsekvensbeskrivningar till Skolinspektionen.

Christian Carlsson (KD)

Pia Steensland (KD)

Roland Utbult (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)